

Gyalog az égbe

DUŠEK, Dušan

Kalendárium

(Rácz Olivér ford.)

Európa – Madách,

1985

Gyűszű

(Rácz Olivér ford.)

Európa – Madách,

1987

„A bőrnakú”

(G. Kovács László

ford.)

in: Modern

Dekameron:

Huszadik századi

szlovák novellák

Noran Libro, 2016

Játékok (nagyapával)

Nagyapa Hansit, az őzet Sloboda erdésztől vette, s ezüstös agancsai miatt beszélt a gyerekeknek, hogy ez a macedóniai antilop egyik ismeretlen fajtája, mely Afrikából került hozzánk.

– Az orruknál fogva vezette őket –, magyarázta nagymama. – Meg engem is.

Nagymama összesöprögette az őz potyadékeit, és azzal trágázta a kertet. Nagyapa így kiugró termést ígért neki sárgarépából, petrezselyemből és zellerből. Ehelyett ez a tengerentúli őz felzabálta majdnem az összes karalábéjukat: s egyetlen ugrással a kertben termett. De nagymama elnézte neki, mivel olyan gyönyörűket tudott ugrani.

Az őzet az egész utca csodálta. És titokban irigyelte. Hansiból ugyanis végül jó házörző vált: mindig lelkiismeretesen megszurkálta az idegeneket, akik az udvarunkba tévedtek, amiért nagyapa mindig hangosan megdicsérte. És a sötétben újabb friss karalábékat, illetve szikkadt zsemleket adott neki. Aztán az őz megszurkálta őt is – mire gyorsan eladták Jókútra a vasútállomásra.

A gyerekek ekkor egy szelídített rókát kaptak: Zertzát.

Nagyapa vele járt sörözni: a vállán hordta, a nyaka köré tekerve, mint afféle eleven szőrmegallért, hadd csodálkozzanak az emberek – akár irigykedhetnek is. Zerza nagyon hamar megszokta nagyapa virszíniájának füstjét, meg a Három nyúl kávéház félhomályát is, és csak néha prüszkölt és tüsszentett egyet. A kávéházi csendben, az ablakhoz közeli véletlen napsugárban remekül összeillett a szőre nagyapa bajuszával az orra alatt. Nagyapa úgy tett, mintha nem is sejtene, hogy a füléhez döngöli az orrát. Amikor pedig egyszer a róka nélkül jött haza, rögtön kijelentette, hogy nem tűr semmiféle kérdést, hogy hol hagyta, hová tette, és mit csinál most a róka. És ezt addig ismételte, míg valaki rászánta magát, és egyenesen rákérdezett:

– Hát mit is csinál az a maga híres rókája?

– Fölemeli a farkát, hogy kinyalhasd a fenekét, ha ilyen kíváncsi vagy.

– Aha.

A rókát mindenki szerette. Főleg Dorotka, akinek olyan volt a haja, mint a rókáé. Vagy mint a róka szőre. Nagyapa ezután még egy rókát vett, hogy Zerza ne szomorkodjon, csak hogy ez egy héten belül rávette Zertzát, hogy szökjenek el a háztól. El is tűnt hirtelen mind a kettő. Az öreg Zázvor figyelt föl fűrészelés közben a lompos rókafarokra, amely korábban nagyapa kopasz fejét ékesítette, amikor a két állat elszaladt a pajták mögötti gyalogúton. Ekkor beszélni kezdett hozzá, mire a róka nyaldosni kezdte a kezét – amikor egy farabbal nagyot csapott a fejére: és már vége is volt Zertzának. Attól kezdve Oskoruša néni kabátját díszítette, aki mindenkinek eldicsekedett, hogy Pozsonyban vette egy szücsnél. Állítólag nagyon jó vásárt csinált, mert rendkívül olcsón – szinte ingyen – hozzájuthatott.

Jula néném erre felemelné a szoknyáját, és ezt mondaná:

– Trrrt – ettől, ni, egész a Dunáig!

Csak Pepa varjú maradt nagyapáékkal; ugatott, akár a kutya!

Dorotka három tyúktojást rakott az aranylő szalmába, óvatosan rájuk ült – és kotlóst játszott.

Toll

Nagyapára néha rájött, és kijelentette, hogy nem ártana megdögleni. Mindnyájan vagyunk így ezzel. Apa úgy mondja: olykor mindenkire rájön a depi. Nagyapa szerint ő már akkor távozott, amikor megérkezett Hegyentúlra.

Ahol elásta magát, és kimúlt, akár a kutya. Azaz: előbb kimúlt – azután elásták. Elfogta a sírás és az önsajnálát. Ahogy nagymama mondogatta: így siránkozott mindig, ha a Három nyúl kávéházban benyalkalt néhány korsó sört, majd otthon sorra összetörte a kupicákat a kredenben.

1912. április 1-jén, a reggeli vonattal érkezett.

Ezért emlékezett a napra is, az órára is, a vonatra is és a további apróságokra. Közvetlenül a verejtékező mozdony közelében szállt ki a füstbe. Ráadásul kormot is nyelt. A peronon egy piros sávós zászló tekergett a rúdján, majd szétterült és hangosan csattogott a szélben. Mintha őt üdvözölte volna, még a levegő is hullámozott bele. A kavicsal felszórt úton a forgalmista lépteit hallotta (olyan apró férfi volt, hogy szinte észre se vette), aki ekkor belefúj a sípjába – így szokott vezényelni a vonatoknak. A síneken az olajtól csillogó hajtókarok villámgyorsan mozgásba lendítették a kerekeket – és nagy adag sűrű gőz lövellt a levegőbe. A vonat ismét elindult.

Ő pedig megérkezett.

Bár inkább ment volna el.

És azóta is újra és újra nekivágott a vakvilágnak. Ha egyszer raplizni kezdett, hiába mosolygott rá akármilyen szépen nagymama. Előhúzta a szekrényből a katonaládáját, a vállára vetette, és elindult a vasútállomás felé. A kihalt utcán. Sötétben. Vagy a pajta mögötti gyalogúton a kukoricásban. Amerre a feje vitte.

A fémrúdon a szélcsendben lelógó zászló várta, ideérkezése réges-régi zászlója, mely az éjszaka kellős közepén a távozása zászlójává vált, ám mi alatt hőiesen elszunyókált a deszkapadon, és ügyesen kivárta, amíg elmegy az összes reggeli vonat Jókútra meg Nagyszombatba, az ismét ideérkezése ismert és fényes lobogójává vált. Kiengedte magából a fölösleges folyadékot a férfivécé szurokkal mázolt falára, és mindjárt megkönnyebbült a lelke, na meg a hólyagja sem feszült már annyira. És hazaindult.

Nagymama haragudott rá: azért is, mert el akart menni, és azért is, mert megint nem ment el.

El kellett volna mennie, meg kellett volna próbálnia.

De csak délig bírta haraggal. Azután, átvágva a téren, utána vitt a munkába egy tál savanyú levest, leggyakrabban káposztalevest, hogy a szomszédok és az ismerősök lássák, náluk a családban minden a legnagyobb rendben, ahogy kell, ahogy illik, ahogy szükséges: ahogy minden jeles.

Aztán szó nélkül megvárta, míg megette – és estig bírta még valahogy.

Ekkor azonban elnevette magát: – Libát rémít – összebékít.

A dunyhában libatoll volt, s alatta a nagy kibékülést.

– Ne nevéss – szólt rám nagymama.

De nevettem.

A ház fekvése

A ház száz év alatt tett egy lépést. Hátra is. Az udvaron egy füstölőt ragasztottak hozzá magas kéménnyel, amely nem sokkal később el is tűnt, ami rögtön két lépés volt: egy előre, és egy vissza.

Hátracsúszott, és előrelépett.

Mintha kicsit a kút felé hátrált volna; mintha szomjas lenne.

A házban eleget ittak, bár vizet ritkán, sokkal gyakrabban sört, itt-ott valamicske rumot. Vagy egyszerű fenyőpálinkát, netán köménypálinkát vagy -likőrt, ami ugyanaz, esetleg cseh alast, ami a harmadik neve ennek az édes szesznek.

Nagyapának mindig a keze ügyében volt valamelyik: egy flaskó, s abban valami, egy kis kupicába való.

Legrosszabb esetben nézegette ezeket: nézni is szerette az italokat.

Napközben a Három nyúl kávéházban ücsörgött – s rendre csak éjfélkor került haza. Nagymama sosem aludt ilyenkor. Egész életében mindig várt mindegyikünket. Már előre tudta, mit fog hallani, s mit mond majd neki nagyapa. Először a kulcs neszezésére figyelt föl a zárban. Majd a fény kúszott be hozzá a konyhától a hálószobát elválasztó üvegajtón át.

Azután már hallotta nagyapa hangját is:

– Mariško, ittam egy korsócska sört, mosolyogj rám szépen!

Nagymama mindig haragudott rá. A kutyák viszont örültek neki, és hangosan üdvözölték, mert a szemükből ő szokta kitörölni a csipát. Sorban a következő kutyái voltak: Azor, Farkas, Villám, Pihe – és végül a Pajti.

Nagyapa szájában virzsínia füstölt: melynek parázsló vége mindig veszélyesen közel ugrott az orra hegyéhez. Meg a bajuszához. Íme, egy emlék ezzel kapcsolatban: ennek a bajusznak köszönhetően került a családba Dorotka néni vörös haja. Az is szinte lángolt: főleg a napon. Nagyapa szerette volna legalább egy kicsit elfedni hegyes bajuszában a rozsdát. Pontosabban: besötétíteni, amiért rendre ólomfésűvel fésülgette. De teljesen kopasz volt – a fejét nem rejthette el: még mutatón se volt rajta hajszál egy se.

A füstölőből csak a kormos fala maradt. És a magas kéménye, beleszaladt a falba – és egy kályhacső segítségével Imrich Slamka szomszédunk kementéjébe is. Az enyhe szélben, mely a füstöt elsodorta a patak fölé, az esti égbolt közepére, melynek már az utolsó fénye is kihuny, olyan volt a ház, mint az indulásra kész mozdony, de amely ugyanakkor alszik is, és soha meg se mozdul. Mégis másutt állt most, mint kezdetben, amikor megépült: 1888-ban.

Azóta szinte minden más lett körülötte: a víz szintje a patakban, a kocsiót és a mellette futó járdák szintje, az akácós sűrűje a parton, de más korlátot kaptak apró hídjai is.

S a szél is más lett, mely mostanában inkább délről fúj – és egyre több meleget hoz. Mindemmellett hűsíteni kellett volna bennünket és segítenie, hogy a szomjunkat olthassuk. A forró homok is égetett minket. Lehet, ezért is ittak nálunk annyit az emberek. Vagy ezért főztek annyi levest: ez is víz, az is víz. Mindenkit gyötört a szomjúság. És ugyanúgy levesfalónak csúfoltak valamennyiünket.

Mindig pontban délben három tányérből szállt nálunk a konyhában a gőz; mind ott ültünk az asztalnál. Nagyapának bádogtorka volt.

A langyos levest a viláért sem ette volna meg.

– Forró – panasztam.

Erre ő, halkan: – Most főtt. – Majd hangosabban: – Nem forró.

A leves megégette a nyelvem, az ízét sem éreztem; magamban dűnnyögtem hát.

– Fújd meg – tanácsolta nagymama. S még hozzátette: – Ott a szél az orrod alatt.

TÓTH LÁSZLÓ FORDÍTÁSAI

Etela Farkašová

Haikuk

*ez a kert szöveg
előtt vagy a szövegben
valóságosabb*

*

*a tiszta tudat
taván a lótuszvirág
nyugalmat áraszt*

*

*meglátni saját
időnk visszáját egész
az önmézésig*

*

*kő-moccanások
emléke a vizekben
bullám balk tánca*

*

*tavasszal a kert
lombkoronái mélyén
bach-fúga bűg fel*

*

*lelkemben bordom
a vándormadarakkal
teli égboltot*

*

*a hír magánya
talán ugyanakkora
mint a vonóé*

Daniel Hevier

*Febér terület:
gyermekemnyasszonyokkal
s tollal teli táj*

*

*A világ sarkán
mindíg fekete macska
vár a fehérré*

*

*Illatos gyertya
lánglengése a lepke-
szárnyhoz hasonló*

*

*Ugyan mit lát a
varjú amely fél szemmel
szemlél engemet?*

*

*Vivaldi árad
A zene sebes folyó
három partja van*

*

*A papír febér
haván haiku-szótag
akár madárnyom*

HIZSNYAI ZOLTÁN FORDÍTÁSAI